

Cetatea Cavalerilor



Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincă
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cio.
Editura Tipo MC, Oradea - 2020



Cartea Mea e și a Ta!

ISSN-L 2734 -6889

ISSN 2734-6889

Mitologia traco-dacă¹

Prof. Dr. Gheorghe ȘERBĂNESCU



Zei despre care istoricii nu "încearcă" să amintească!

Rezumat despre tot ce aparține trecutului nostru de Gheorghe Șerbănescu la: 21/11/2017

Despre zeița tracă Bendis, o variantă ...mai nimic!

Însă e greu de acceptat (eu sper a se rezolva!) aceasta, devenită dilemă... trebuie cunoscut că informațiile în legătură cu Astronomia, Cosmogonia sau Medicina vin de la poporul vechi "TRAC" și sunt împrumutate de poporul nou "GREC"!

Vechimea acestor popoare se poate dovedi studiind "Iliada" Homer (secolul IX î.Hr.)!

Acolo s-a pomenit despre traci și despre imensitatea neamului lor (frigieni, bithini, mirmidoni, dardanii etc.).

Cât despre greci, marele aed nu pomeniște, ci doar despre ahei!

Așadar, grecii încă nu existau în perioada aceea, în timp ce tracii existau deja ca popor.

Din punct de vedere istoric, zeița Bendis se clasează în perioada matriarhatului (aprox. 1900 î.H).

Zeița sud-tracică, o zeiță a căsătoriei care veghea asupra legăturilor Matrimoniale. Numele ei este derivat din indo-europeanul bhendh-, „legătura”.

"Din secolul al V-lea a. C., Bendis era obiectul unui cult statal în Atena. În ceremonii numite Bendideia aveau loc două procesiuni, una formată din atenieni, alta din tracii bogăți din Pireu. Templul zeiței, Bendideion, era situat pe dealul Munychia. La începutul secolului al II-lea a. C., un templu consacrat lui Bendis sau Mendis exista pe țărmul vestic al Hebrului. Ulterior, alt templu este menționat lângă Ptolemais, în Egipt. De asemenea, cultul ei este atestat în Asia Mica, în Bithinia."

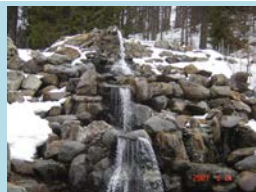
Pe reliefuri și statuete mici, Bendis este reprezentată purtând veșminte trace și cu un coif ascuțit (frigian). Adesea are o Sulița în mâna stângă și o cupă sacrificială în mâna dreaptă. Însă pe diverse monezi ea apare fie ținând două sulițe și un pumnal, fie purtând două torțe sau o torță și o paternă. A fost identificată cu Artemis sau cu Hecate.

Cultul Dianei la soldații romani din Dacia și din sudul Dunării nu are în mod necesar vreo legătură cu Bendis.

Bibliografie:

La divinité suprême des Thraco-Daces by Ph D Historian Sorin Paliga Sorin Paliga Dialogues d'histoire ancienne: 1994, Paris.

¹ Confluente literare, Ediția nr. 3787 din 14 mai 2021



Notă:

"*cozmogonie f. (vgr. kosmogonia, d. kósmos, lume și gónos, generatiune, rasă). Sistema creatiunea universului: cozmogonia lui Moise în Geneză. V. onto-și filogenie și teogonie."

Vă propun o "scurta" incursiune;

Poporul trac, era după cum spune Herodot "neamul cel mai numeros după inzi", și ocupă un spațiu vast din centrul și estul continentului european. Din marea familie a tracilor se evidențiază dacii, numiți, tot de Herodot, "*cei mai viteji și mai dreپți dintre traci*".

Mitologia traco-dacă este una matură, bine încheată, cu un panteon restrâns, zeii fiind puțini, dar cu responsabilități bine definite.

Dacii venerau un număr de 4-5 zei majori:

Gebeleizis,

Bendis,

Derzis, un zeu al războiului, asemănător zeului grec Ares, căruia nu îi știm numele și probabil încă un număr restrâns de zei minori.

De la apariția profetului Zamolxis în Dacia, religia dacica devine monoteistă, acest profet fiind divinizat după moarte și considerat zeul suprem.

Obiceiuri și ritualuri

Dacii se considerau nemuritori, pentru ei moartea fiind doar o trecere de la lumea materială, la cea spirituală, cea a morților, peste care governa, zeul lor, Zamolxes. De aceea, înaintea unor războaie, sau în timpul secetelor, ei trimiteau pe cel mai viteaz dintre tinerii daci, ca sol la Zamolxes. Tânărul era ales în urma unor competiții.

Istoricul Herodot povestește despre ritualul de trimitere al solului, astfel: "...câțiva dintre ei, așezându-se la rând, țin cu vârful în sus trei sulite, iar alții, apucându-l de mâini și de picioare pe cel trimis la Zamolxis, îl leagă de câteva ori și apoi, făcându-i vânt, îl arunca în sus peste vârful sulitelor. Dacă, în cădere, omul moare străpuns, rămân încredințați că zeul le este binevoitor; dacă nu moare, atunci îl învinuiesc pe sol, hulindu-l că este un om rău; după ce aruncă vina pe el, trimit pe un altul. Tot ce au de cerut îi spun solului cât mai este în viață."

Se mai știe de asemenea despre daci, că atunci când este o furtună, tună și fulgeră, ei trag cu săgețile spre cer pentru a-și amenința zeul.

Zei daci

Despre zeii daci se știe destul de puține lucruri, datorită faptului că înaintea cuceririi romane, pentru grecii antici și latinii, cultura și chiar existența poporului dac constituiau un mister. Vitejia ieșită din comun a daco-getilor, i-a făcut pe unii greci să elaboreze ipoteza că zeul elen al războiului, Ares s-ar fi născut în Dacia.

Ce cunoaștem despre Zeii daci?

Gebeleizis (sau Nebeleizis)

Era zeul fulgerului și al orizontului la daci, probabil versiunea dacă a zeului trac al furtunii, al tunetelor și al fulgerelor, Zibeltiurdos. Era reprezentat ca un bărbat chipeș, uneori cu barbă. Fulgerele și tunetele erau manifestările sale. În perioadele mai târzii ale existenței dacilor, Gebeleizis pare să fie confundat cu Zamolxis, ca zeu suprem.

Bendis (Béndis, Mendis)

Zeița sud-tracică, probabil zeița căsătoriei care veghea asupra legăturilor matrimoniale. Numele ei este derivat din indo-europeanul *bhendh-, „legatura”.

Am început această expunere cu prezentarea Zeiței...

Derzis sau Derzelas (sec. V î.Hr. și în veacurile următoare)

Este zeul traco-dac al sănătății cu trăsături grecești. Numit și "Zeul cel Mare", el apare în mărturii epigrafice, numismatice, în izvoarele arheologice de la Histria și Odessos (Varna). În această ultimă colonie, dar și pe pereții de la Limanu (jud. Constanța), Derzelas este reprezentat călare, asimilat cu **Cavalerul trac**.

Un templu dedicat acestuia a fost construit la Histria - o colonie greacă pe malul Mării Negre în secolul III î.Hr. Derzelas a fost zeul dac principal în timpul vieții înaltului preot al lui Burebista, Deceneu



Sacerdot, care a devenit mai târziu rege. Derzelas și principalul zeu dac Zalmoxis au fost asemănați în final într-un singur zeu.

Zamolxes

Zalmoxis (sau Zamolxes, Zamolxis, Zamolxe) este considerat de unii ca fiind zeul suprem din panteonul geto-dacic, de unde concluzia unora cu privire la monoteismul geto-dacilor care ar fi facilitat convertirea acestora la creștinism, idee ce se află în opoziție cu opinia conform căreia religia geților ar fi fost una politeistă, precum erau religiile celorlalte popoare indo-europene. Alții îl considera doar patronul lumii subpământene, al împărățiilor morților, având, astfel, caracter htonic, iar alții l-au identificat cu Gebeleizis, despre care am amintit, zeu geto-dac al furtunii, al trăsnetelor și al fulgerelor. Pe lângă impresia vie pe care textul lui Herodot a produs-o în lumea antică, Eliade observa și coerența legendei relatate de Herodot: „Grecii din Hellespont sau Herodot însuși integrase tot ce aflaseră despre Zalmoxis, despre doctrina și cultul sau într-un orizont spiritual de structura pitagoriciană. Or aceasta însemna căci cultul zeului geto-dac comporta credința în imortalitatea sufletului și anumite rituri de tip inițiativ. Dincolo de raționalismul și evhemerismul lui Herodot, sau a informatorilor săi, se ghicește caracterul misteric al cultului. Acesta este poate motivul pentru care Herodot ezita să dea amănunte (dacă - ceea ce nu e însă sigur - cei de la care aflase aceste lucruri i le spusese cu adevărat): discreția sa apropos de Mistere este bine cunoscută. Dar Herodot recunoaște că el nu crede în istoria cu Zalmoxis sclav a lui Pitagora, și că, dimpotrivă, el e convins de anterioritatea daimonului get, și acest detaliu este important.”

Cu privire la credința geților în nemurire menționată de Herodot, Eliade, urmând studiile lui Linforth, face o precizare esențială în înțelegerea cultului zalmoxian, anume ca áthanatizein nu înseamnă "a se crede nemuritor", ci "a se face nemuritor". Aceasta "imortalizare", după termenul folosit de Eliade, "se dobânda prin intermediul unei inițieri, ceea ce apropie cultul instaurat de Zalmoxis de Misterele grecești și eleniste". Deși ceremoniile propriu-zise nu au fost transcrise de către istorici, informațiile transmise de Herodot indica, potrivit interpretării lui Eliade, un scenariu mitico-ritual al morții (ocultare) și reînțoarcerii pe pământ (epifanie). Iar, cât privește semnificația magică a singurului ritual transcris de către Herodot, sacrificiul, Eliade îl interpretează drept merit pentru a "reactualiza raporturile dintre geți și zeul lor, așa cum fuseseră ele inițial, când Zalmoxis se afla printre ei", constituind, astfel, o "repetiție simbolică a întemeierii cultului", similară, doar din punct de vedere funcțional, cu reactualizarea Căii Crucii în creștinism.

Caracterul htonic al zeului a fost evidențiat de anumiți autori antici, precum și de către mulți savanți moderni, care l-au pus pe acesta în relație, pe de o parte, cu Dionis și Orfeu, și, pe de altă parte, cu personaje mitice sau puternic mitologizate, a căror trăsătură principală era fie o tehnică șamanică, fie mantică, fie coborârile în Infern. Mircea Eliade, însă, vede în relatările lui Herodot despre cultul lui Zalmoxis elemente ce îl apropie pe zeul dac de Mistere.

De citit: *(Mircea Eliade-Istoria credințelor și ideilor religioase, vol. II)*

O zeiță a focului vetrei, a focului sacru, deci înzestrată cu atribute asemănătoare celor ale Vestei la romani

Un zeu al războiului (echivalent lui Ares sau Marte), căruia- după marturia lui Iordanes - geții îi jertfeau prizonierii prinși în război, "socotind că zeul războaielor trebuie împăcat prin varsare de sânge omenesc"

Dabatopienos - zeul metalurgiei

Eitiosaros, despre care nu se știe prea multe informații;

Zei traci

* *Bendis*, zeița a pădurii, prezentă și la daci

* *Kotys* sau *Cottyto* - zeița-mama

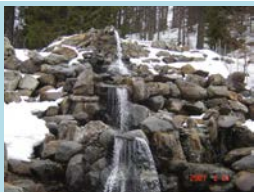
* *Heros* - zeul lumii morților

* *Zibelthiurdos* - zeul furtunii

* *Sabazios* - reînnoitorul în ciclul anotimpurilor și stăpânul ceresc al lumii, analog la greci cu

Dionis, zeul vinului

* *Semele* sau *Zemelo* - zeiță a pământului



Religia dacilor

Religia geto-dacilor pare să fi fost henoteistă sau monoteistă, centrată în jurul zeului suprem Zalmoxis. Din cele 160 de nume sacre ale tracilor atestate de greci și latini, numai unul este specific tracilor nordici (geto-dacii). Există și opinia că religia lor ar fi fost politeistă fiindcă izvoarele se referă la mai multe nume de divinități, exemplu:

Zalmoxis / Zamolxis

Zalmoxis (numit de către unii dintre ei și Gebeleizis era zeul suprem. El a fost numit de diferite surse de-a lungul timpului: reformator mitic, profet, mare pontif, rege, medic, zeu Grecii l-au numit chiar și „șarlatan”, sclav al lui Pitagora. Întrucât Zalmoxis a trăit cu mult înaintea lui Pitagora, potrivit lui Herodotus [4], întâlnirea lui Zalmoxis cu Pitagora nu pare să fi fost posibilă.

Potrivit surselor din antichitate și Zalmoxis și Deceneu au călătorit în Egipt de unde au primit învățăturile religioase. Pitagora a primit și el învățături de la preoții egipteni iar similaritatea doctrinelor i-a făcut pe grecii antici să susțină o apropiere Zalmoxis-Pitagora

Religia geto-dacilor se caracterizează prin următoarele:

credința în Zalmoxis

aniconism (include și interdicția scrisului religios

rolul important al muzicii

resurecția ciclica a zeului suprem

ritualuri privind "imortalizarea"

inițierea (a se vedea Eliade, *Istoria Religiiilor*)

Chiar și ritualul de a trimite „mesageri” la Zalmoxis confirmă credința în viața de dincolo, mesagerii urmând a-l întâlni pe Zalmoxis. Ritualul se presupune că se desfășura în incinta sacra circulară din Sarmizegetusa, la fiecare patru ani. Sacrificații erau aruncați în trei sulite îndreptate cu vârful în sus, iar mesajele destinate lui Zalmoxis erau încredințate cât timp mesagerul mai era în viață.

Zalmoxis i-a instruit pe geto-daci în medicină. Discipolii săi sunt menționați de Platon care relatează concepția zalmoxiana "**nu poți să vindeci trupul fără a ține seama de suflet**". Învățăturile cuprindeau și cunoștințe profunde și complexe de psihologie, (astronomie, matematică și medicină).

Iamblichus a spus ca Zalmoxis a lăsat învățături discipolilor, în formă scrisă. Jordanes în *Getica* afirmă și el existența legilor și a învățăturilor scrise la geto-daci, atribuindu-le lui Deceneu.

Despre Zalmoxis legenda spune că s-a retras într-o peșteră (sub ceasul solar din ceramică de la Sarmizegetusa se presupune că ar fi existat o grotă, apoi, în Peștera Pahomie, numită și *Peștera lui Zamolxis* sau *Peștera Polovragi*) unde ar fi stat timp de patru ani ca sihastru.

Legendele din Valea Oltețului susțin că Peștera Polovragi, aflată în inima muntelui și a cărei lungime depășește zece kilometri, ar fi făcut legătură cu Transilvania, în apropierea sanctuarului de la Sarmizegetusa. În acele timpuri din antichitate existau oameni care își trăiau viața izolați de ceilalți, în condiții aspre, într-o stare de meditație și curățenie morală. De altfel și dacii se rugau în liniștea și înțelepciunea munților suri, trecerea lor lăsând dovezi vizibile și în zilele noastre (Ceahlău, Grădiștea Muncelului, Munții Apuseni). Retragerea în sânul naturii poate fi interpretată ca perioadă de refacere psihică și fizică a lui Zamolxe, după ce și-a dus misiunea la sfârșit, și nu metodă de a se face divinizat.

Sarmizegetusa

Sarmizegetusa, capitala statului geto-dacilor, a fost totodată sanctuar, centru spiritual, necropolă și altar al zeului suprem.

Simbolul lupului

Lupul, simbol al inteligenței, dreptății și nesupunerii, apare foarte des în viața dacilor. Ei foloseau capetele de lupi și șerpi pentru steagurile de luptă, sunetul produs în timpul alergării amplificând rezonanța sonoră. (Un tip de stindard similar era răspândit la sarmați, de la care l-au preluat diverse unități militare romane, de cavalerie, începând din secolul II d.Hr. sub denumirea „draco” (dragon, balaur); purtătorul de stindard tip draco se chema „draconarius”).

Confuzia de etnonime geți-goți și apoi daci-dani, întâlnită în lucrări din antichitatea târzie și evul mediu timpuriu, a avut de asemenea urmări fericite, au îmbogățit uneori informațiile asupra culturii spirituale dacice, însă despre aceste aspecte într-un material viitor.